

DE KUNST AFKIJKEN:

DILEMMA DIALOOG OVER STREEFCIJFERS, REPRESENTATIE & KANSENGELIJKHEID

Hoe kunnen musea zorgen voor een gelijke representatie van vrouwen en mannen in hun collectie? In deze Dilemma Dialoog lees je welke drempels er kunnen zijn en hoe je als museum kunt omgaan met streefcijfers, representatie en kansengelijkheid.

OVER DE DILEMMA DIALOOG

Op basis van de aanbevelingen uit het rapport 'Een nog onverteld verhaal' heeft WOMEN Inc. een kwalitatief, verkennend onderzoek in de streetart sector gedaan. We hebben gesprekken gevoerd met festivals, kunstenaars en andere betrokkenen uit de sector. De dilemma's over streefcijfers, representatie en kansengelijkheid die in deze interviews naar voren kwamen, zien we in de gehele kunstwereld terug. In deze 'Dilemma Dialoog' zetten we ze voor je op een rij.

STREEFCIJFERS VERSUS 'KIEZEN VOOR KWALITEIT'

Een manier om gendergelijkheid te versnellen, is om bewust meer werk van vrouwen te tonen en het aankoopbeleid hierop aan te passen. Dit noemen we ook wel een streefcijfer of quotum. In de kunstwereld is een veelgehoord geluid dat de focus moet liggen op de kwaliteit van het werk. Tot nu toe heeft deze focus echter geleid tot een oververtegenwoordiging van kunstenaars die man zijn, ondanks dat zowel musea als kunstenaars aangeven dat het werk van vrouwen van hetzelfde niveau is.

Besef dat kwaliteit beïnvloed wordt door:

- Onbewuste vooroordelen (bias): de waardering voor kunst daalt wanneer bekend is dat de maker een vrouw is.
- De geschiedenis: doordat het kunstenaarschap tot in de 19e eeuw niet geschikt werd geacht voor vrouwen, is er minder werk van vrouwen uit die tijd bekend. Hierdoor is het vooroordeel ontstaan dat (succesvolle) kunstenaars vooral mannen zijn.¹

Onbewuste vooroordelen hebben dus invloed op wat door curatoren als kwaliteit wordt beschouwd. Het instellen van streefcijfers is een effectieve oplossing voor onbewuste vooroordelen. Begin door structureel de genderverdeling in de collectie te monitoren. Publiceer hier vervolgens over in bijvoorbeeld een jaarverslag.

Onthoud dat streefcijfers niet haaks staan op 'kwaliteit'; ze bevorderen juist een breder perspectief en een uitgebreid netwerk. Dit kan leiden tot meer diversiteit en kwaliteit in collecties. Verschillende voorbeelden laten zien dat het tentoonstellen van minder bekend werk niet alleen positief wordt ontvangen, maar ook een nieuw publiek aantrekt².

KIJK DE KUNST AF

STRAAT Museum streeft ernaar dat in de nabije toekomst 30% van hun kunstwerken (mede) worden gecreëerd door vrouwen. Op dit moment is dat 20%. Het is moeilijk om te zeggen hoeveel vrouwen en hoeveel mannen street art maken, dit heeft te maken met het belang van anonimiteit en de grootte van de beweging. STRAAT Museum verwacht op basis van eigen data en ervaring dat een streefcijfer van 30% in de buurt komt van het aantal vrouwen dat actief is in de sector. Op deze manier creëert STRAAT ook nieuwe rolmodellen voor toekomstige generaties kunstenaars, waardoor de kunstwereld als geheel inclusiever en diverser aan perspectieven wordt.

¹ Bron: WOMEN Inc. (2021). Een nog onverteld verhaal, verkennend onderzoek naar gender(on)gelijkheid in de kunstwereld.

² Bron: Artnet (2019). Case studies: How four museums are taking dramatic measures to admit more women artists into the art historical canon.

REPRESENTATIE VERSUS 'KUNSTENAARS WILLEN NIET DAT HUN VROUW-ZIJN BENADRUKT WORDT'

Representatie gaat over de vertegenwoordiging en zichtbaarheid van kunstenaars die vrouw zijn. Dit gaat niet alleen om de samenstelling van de collectie, maar ook om het uitlichten van kunst gemaakt door vrouwen, de locatie in het museum waar deze werken te vinden zijn en de communicatie hierover.

Uit het onderzoek blijkt dat vrouwen niet puur en alleen om hun gender in de schijnwerpers willen staan. Dat klopt; het vrouw-zijn mag niet de enige drijfveer zijn om kunstenaars uit te lichten. Toch weten we ook dat het benadrukken van kunstenaars die vrouw zijn kan bijdragen aan meer diversiteit in de sector en dat zij een rolmodel kunnen zijn. Een kunstenaar vertelde bijvoorbeeld dat ze veel positieve reacties kreeg van (jonge) vrouwen nadat ze onderdeel was van een tentoonstelling over vrouwen in de streetart sector.

Zo highlight je kunst gemaakt door een vrouw:

- **Benadrukken, maar wel inclusief**

Beschrijf mensen op een gelijkwaardige manier. Gebruik daarom niet het woord 'kunstenares' maar spreek altijd van 'kunstenaar'. Of spreek van: 'kunstenaar die vrouw is' of 'kunstenaar die man is'. Door woorden als 'zij' en 'haar' op de informatiebordjes te gebruiken wordt ook duidelijk dat het om een vrouw gaat. Zorg dat je dit voor alle genders doet en dat je dit afstemt met de kunstenaars.

- **In de schijnwerpers**

Het werk van kunstenaars die vrouw zijn uitlichten kan ook door een informatiezuil of een audiotour. Beschrijf hier bijvoorbeeld de geschiedenis van vrouwen in de kunst en de onderrepresentatie van vrouwen, en wat jouw organisatie doet om zich hiervoor in te zetten.

- **Op een gelijke plek**

De plaats waar kunstwerken hangen in een museum of galerie kan van invloed zijn op representatie. Hangen de werken van vrouwen vooral achterin en bij elkaar? Let hierop bij het maken van een indeling en geef vrouwen en mannen gelijke plekken.

WAAROM NIET 'VROUWELIJKE KUNSTENAAR'?

Waarom schrijven we 'kunstenaar die vrouw is' en geen 'vrouwelijke kunstenaar'? Door het bijvoeglijke naamwoord 'vrouwelijke' toe te voegen, wordt onderscheid gemaakt tussen twee categorieën: vrouwelijke kunstenaars en kunstenaars (oftewel de échte kunstenaars). Ons taalgebruik wordt dus asymmetrisch wanneer we iets omschrijven wat niet overeenkomt met onze stereotiepe verwachtingen. Het woord mannelijke kunstenaar komt namelijk veel minder voor en voelt zelfs een beetje gek. Om te voorkomen dat we bij het woord kunstenaar alleen aan mannen denken, is het belangrijk deze onnodige bijvoeglijke naamwoorden uit teksten te verwijderen. Wanneer het relevant is kan het gender van de kunstenaar toegevoegd worden, dan spreken we over 'de kunstenaar die vrouw is' of 'de kunstenaar die man is'. Uit: WOMEN Inc. (2022). De incomplete stijlgids.

KANSEN VERGROTEN VERSUS 'ALS VROUWEN HARD WERKEN, KOMEN ZE ER OOK'

Een ander veelgehoord geluid is dat kunstenaars die vrouw zijn de juiste mentaliteit en doorzettingsvermogen moeten hebben om het te maken in de kunstwereld. Het is als vrouw bijvoorbeeld belangrijk om 'je mannetje te staan'. Wees je er echter van bewust dat de kunstwereld van nature niet ingericht is op vrouwen en dat zij drempels kunnen ervaren die van invloed zijn op hun kansen.

Musea kunnen hier positief aan bijdragen door bijvoorbeeld:

- Rekening te houden met flexibele werktijden om werk en zorg te kunnen combineren.
- Transparant te zijn over beloning.
- Een veilige en gezonde werkomgeving te bieden.
- Te investeren in (jong) talent en het aanbieden van opleidingen.

Dit draagt bij aan een toegankelijke en inclusieve sector en heeft een positieve invloed op iedereen die hierin werkzaam is, ongeacht gender of sekse.

In ons rapport '[Een nog onverteld verhaal](#)' lees je meer over gelijke kansen in de kunstsector.

Deze Dilemma Dialoog is mede tot stand gekomen door een verkennend onderzoek van WOMEN Inc. in samenwerking met STRAAT Museum. Wil je meer weten over hoe STRAAT zich inzet voor gelijke kansen in de streetart? Lees dan het interview met Marion Wolff, zakelijk directeur bij STRAAT Museum.

STRAAT (geopend in 2020) is hét museum voor street art en graffiti. In een scheepsloods op het NDSM-terrein in Amsterdam worden meer dan 180 gigantische kunstwerken getoond. Deze zijn ter plekke door internationale kunstenaars gemaakt. De collectie wordt regelmatig uitgebreid, wat bezoekers de kans biedt kunstenaars live aan het werk te zien.

ABN-AMRO